

adott válaszba az igazat írta-e be. Ha aláírja az ajánlatot, noha valótlanság van benne, vagy ha aláírja gondos átolvasás nélkül: úgy ezért a valótlanságért, ezért a gondatlanságért, ő felel, mert a biztosító arra a jogos feltevésre alapítja az egész biztosítási ügyletet, hogy a biztosítottnak a kérdésekre adott válaszai igazak.

Ezen felelősség alól a biztosított exculpálhatja magát azzal, hogy a homályos kérdést az ügynök neki olykép értelmezte meg, hogy ezen értelmezés révén az arra adott válasz neki igaznak tűnhetett fel. Vagy azzal, hogy őt, a primitív műveletlen embert, a fortélyos ügynök oly módon szüggerálta valaminek az állítására vagy elhallgatására, hogy annak hatása alól magát elvonni képes nem volt. Ezekben az esetekben az esetben nem volna méltányos és igazságos, a biztosítottat sújtani oly tevékenységnek következményeivel, amelyet a biztosítónak állandóan alkalmazott embere erőszakolt rája.

Vajjon a most elbírált esetben történtek-e ezek az ügynök részéről?

Nem történtek.

A biztosított nem kívánt magyarázatot, a kérdés nem is türt oly értelmezést, hogy arra nemmel lehetett válaszolni. Az ügynök valótlán aláírta, minden előzmény nélkül, és a biztosított tehát nem képes magát exculpálni, ő dolose vagy culpose járt el, és felelnie kell ezen eljárásáért. Mert a közvetítő biztosítási ügynöknek sem szerződése, sem a törvény alapján nincsen a biztosító társaság részéről meghatalmazása arra, hogy a biztosított helyett az ajánlatbeli kérdésekre a valóságnak meg nem felelő válaszokat adjon, — sem arra, hogy a biztosítottat rábeszélje vagy rávegye ilyen válaszok adására. A maga felelősségét tehát a biztosítóra át nem háríthatja.

Az Ü. R. mondja, hogy az ügynök jogköre mire terjed ki. Abból és a 354. sz. Elvi Jelentőségű Határozatból nem lehet arra következtetést vonni, hogy mindazt tudnia kell a biztosítottnak, amit a biztosított a közvetítő ügynökkel előszóval közölt.

Az ítélet tehát téves és indokai meg nem állhatnak.

Dr. Gold Simon.

Jegyzetek a telepítési javaslatához.

Ez a tervezet sem kapásból készült, sőt az egész szöveg arra vall, hogy hosszú éveken át vajudó, sokféle oldalról meg tárgyalta és átgondolta kérdés megoldását formálták meg. Áll ez úgy a tervezet gazdaságpolitikai, mint jogi részére és ez utóbbival kívánok most foglalkozni. A tervezet 1. §-a szerint a törvény célja, hogy olyan vidékeken, hol a kisbirtokok szaporítása

közszempontból kívánatos egy család megélhetésének alapjául alkalmas önálló gazdaságok létesítése és meglévő kisebb gazdaságok kiegészítése útján az ország egyetemes érdekeinek leginkább megfelelő birtokmegosztás kialakulását előmozdítsa.

Fontos magánérdekekbe vágó közérdekű intézkedésekről lévén szó, megnyugtató a tervezetnek az a kijelentése, hogy amennyiben a törvény a földművelésügyi miniszternek az 1. §-ban megjelölt célok megvalósítására irányuló intézkedések ellen panaszt enged, annak tárgyában további jogorvoslat vagy más bírói eljárás kizárásával az intézkedéssel érintett ingatlan fekvése szerint illetékes kir. ítélőtábla határoz. A földművelésügyi miniszter határozatait az érdekelteknek kézbesíteni kell, a panaszt pedig a kézbesítéstől számított 30 nap alatt kell a földművelésügyi miniszternél előterjeszteni.

Hasznos lenne a Pp. 555. §-ának mintájára azt a rendelkezést is beiktatni, hogy a földművelésügyi miniszter a panasznak maga is eleget tehet. A panasznak ez az elintézése egyszerűsíti az eljárást és olyan esetekben, amikor nyilvánvaló elírásról, kihagyásról, vagy tévedésről van szó, a bíróság ezzel a munkával nem terheltetnék. Az illetékes kir. ítélőtábla e kérdésekben mintegy másodfokon határoz, mert a földművelésügyi miniszter határozata tekintendő e szempontból elsőfokúnak.

Az ingatlan tulajdonosa és az átengedésre kerülő ingatlan hasznélvezője vagy javadalmasa egyebek közt a földművelésügyi miniszternek az ingatlan jelen törvény céljaira átengedésre kötelezésének kérdésében élhet panasszal. A panasznak az ingatlan 1. §-ban meghatározott célra felhasználása tekintetében halasztó hatálya van. A panasz tehát nemcsak abban a kérdésben támasztható, hogy vajjon az átengedésre kötelezett ingatlan felhasználható-e telepítés céljaira, azaz hogy az ingatlan tulajdonosa rendelkezik-e olyan mértékű vagy jövedelmű ingatlanal; hogy abból átengedésre legyen kötelezhető, panasz tárgya lehet nemcsak az átengedni kötelezett ingatlan mennyisége is és az a körülmény, hogy a megmaradó birtokon okszerű gazdálkodás nem folytatható, — mert hiszen a törvénynek nem lehet célja, hogy a földhöz juttatás következménye gyanánt az eredeti tulajdonos gazdálkodása lehetetlenné váljék, — de megtámadható a határozat abból az okból is, hogy az átengedett ingatlan az ország egyetemes érdekeinek leginkább megfelelő birtokmegosztás kialakulását nem mozdítja elő, illetve hogy az ingatlan nem kisbirtokok szaporítása céljából kellett átengedni.

Mint ebből látható, e panasz éppen az 1. §-ra való utalás következtében igen sok ágú lehet, és így az itt megengedett panaszjog pontosabb szabályozása és körülírása rontaná a törvény nyíltságát és megnyugtató hatását. E mellett azonban az arra vonatkozó szabályozás szükséges lenne, hogy meg nem engedett esetekben emelt panaszok visszautasítása tárgyában melyik

hatóság határoz, továbbá, hogy a paanszok ügyvédi képviselő mellett vagy a nélkül adhatók-e be.

Az átengedésre kötelezés kérdésében a bíróság mindig a földművelésügyi miniszter igenlő határozata ellen beadott panasz tárgyában fog határozni. Önként vetődik fel a gondolat, hogy a földművelésügyi miniszternek nincs panasszal megtámadható nemleges határozata. Ez az alakjogi tény pedig a javaslat egyik anyagjogi jellegzetességére hívja fel a figyelmet. A javaslat vonatkozó rendelkezései mindig abból a feltevésből indulnak ki, hogy az egyes telepítési műveletek a kormányhatalomtól mint kezdeményező szervtől indulnak ki. Indoka ennek az, hogy a telepítési műveletekhez anyagi eszközök szükségesek, melyek hiányában eredményes működést kifejtteni nem lehet. A javaslat nem gondol arra a lehetőségre, hogy egyes telepítési műveletek olyan igénylők, illetve igénylő csoportok részéről is megindulhatnak, melyek a szükséges anyagi eszközökkel rendelkeznek, illetve a törvényes feltételek mellett csupán az állam erkölcsi és hatalmi segítségét kívánják, még pedig olyan meghatározott ingatlanokra vonatkozóan, melyek a javaslat szabályai szerint a törvény céljait szolgálnák.

Az ilyen települő csoportok kezdeményezéséből keletkezhetnének a földművelésügyi miniszter olyan nemleges határozata, melynek orvoslása céljából az igénylők panaszjogukat vennék igénybe. Fölmerülhet a gondolat, hogy az ilyen anyagi eszközökkel rendelkező igénylők kezdeményezési jogát szabályozó rendelkezések a telepítési törvény előnyére válnának, mert ezek a telepítések lennének azok, melyek a telepítési művelet menetében a fedezet hiánya folytán időnként előálló hézagokat betöltenék.

Az átengedésre kijelölt ingatlan becsértékét a földművelésügyi miniszter állapítja meg, mely megállapítás ellen ugyan csak panasznak van helye. A becsértéket e panasz folytán a bíróság általában az ingatlan forgalmi értékében, de legfeljebb a kataszteri tiszta jövedelem ötvenszeresében állapíthatja meg. Az ezt meghaladó becsérték megállapításának csak kivételes méltánylást érdemlő esetekben és csak akkor van helye, ha az ötvenszeres értékben való megállapítás a tulajdonos lényeges sérelmével járna. Ez a gyakorlatban annyit jelent, hogy az átengedni kötelezett ingatlanok holdankénti becsértéke legfeljebb 500 P. körül mozoghat. Az értékelésnek ily formán és ilyen mértékben való módja teljesen megfelelő, mert a tervezet szerint az ott körülírt belterjes művelés alatt álló földeket annak megállapításában, hogy a birtokból milyen terület áll mezőgazdasági művelés alatt és hogy ehhez képest a birtokból mely terület átengedésére lehet a tulajdonost kötelezni, a gazdaság művelés alatt álló egyéb területekhez nem lehet hozzászámítani; annál kevésbé lehet tehát a tulajdonost ilyen művelésű ingat-

lan átengedésére kötelezni. Így tehát a nagy befektetést igényelt tehát nagyobb értékű ingatlanok a megváltási ár szempontjából figyelembe sem jöhetnek. Sérelmes lehet azonban a becslés ilyen módja abban az esetben, ha az ingatlanon épület van. Az a már előbb ismertetett szabály, hogy az ott ötvenszerest meghaladó becsértéket csak kivételes esetekben és akkor lehet megállapítani, ha annak alacsonyabb megállapítása a tulajdonos lényeges sérelmével járna, nagyon általános ahhoz, hogy ilyen esetekben alkalmazható legyen. Ilyen esetekben az épület anyaga és a helyiségek száma vagy az épület légköbmétere szerint való becslési irányértékek megadása a célnak jobban megfelel.

Természetes, hogy a majd törvényesen megállapított becsértékekre vonatkozó szabályozás csupán abban az esetben alkalmazható, ha az ingatlan az 1. §. értelmében lett felhasználva. Arra az esetre, ha az átengedett ingatlant nem kisbirtokosok szaporítása céljából kellett átengedni, úgy az átengedésre kötelezett tulajdonos teljes kártérítés igénylésére lenne jogosítandó.

A tervezet meghatározza azokat az eseteket, mikor a birtokszerzőt mindaddig, míg a birtokába adott ingatlan telekkönyvi tulajdonát meg nem szerzi, ki lehet mozdítani. Ezek között az esetek között vannak olyanok, melyek okmányszerűen igazolhatók, így, ha a birtokszerző politikai jogai gyakorlását felfüggesztő vagy hivatalvesztést kimondó ítélet hatálya alatt áll, vagy jogerősen fegyházbüntetésre elítélték, vagy az őt terhelő köztartozások egy évi összegével késedelembe esik. De vannak olyanok, melyek jó vagy rosszindulatú mérlegelés szerint különbözőképen ítélhetők meg, így, ha a birtokszerző rendbontó, tékozló, tisztátalan, erkölcstelen, vagy munkakerülő életmódot folytat; vannak olyanok, melyek tisztán magánjogi jogviszonyból eredhetnek, így ha olyan körülmények állanak be, amelyek mellett a birtokszerzővel kötött szerződés értelmében a haszonbérleti viszony megszüntetésének van helye, vagy melyek mellett a tulajdonos a haszonbérleti viszony időelőtti megszüntetését igényelheti.

A kimozdítás felől a földmivelésügyi miniszter határoz, de ezt a hatáskörét egészben vagy részben a közigazgatási bizottság gazdasági albizottságára átruházhatja. Úgy a földmivelésügyi miniszter, mint a gazdasági albizottság végső fokon határoz, noha a birtokszerző igen fontos magánjogának megszüntetéséről van szó. A javaslat enged ugyan panaszjogot a kimozdítással kapcsolatban, de csak abban a kérdésben, hogy a kimozdított követelheti-e és milyen összeg visszatérítését és hogy ezt az összeget mennyiben fogja a telepítési alap az átengedésre kötelezett vagy kimozdított helyébe lépő új birtokszerző viselni. A panasz megengedése tehát magának a kimozdítás tényének jogosasága tekintetében szükséges.

Az igénylők alkalmasságát a tervezet oly értelemben hatá-

rozza meg, hogy felsorolja azokat, akik e törvény alapján ingatlanban nem részesíthetők. E mellett ingatlanban részesíteni csak azt lehet, aki az 1. §-ban megjelölt cél szolgálatára egészségügyi szempontból alkalmas és a megfelelő anyagi eszközökkel rendelkezik. Nyilvánvaló, hogy olyanok sem részesülhetnek, akiket ki lehetne mozdítani.

Ha a földmivelésügyi miniszter a birtokba vezetés időpontját a kötelezettel már közölte, és az átengedésre kötelezéstől a birtokbavezetés meghatározott időpontját megelőző hat hónapon belül áll el, az átengedésre kötelezett ebből eredő kárának megtérítését követelheti. Az átengedésre kötelezett kártérítési igényét az ingatlan fekvése szerint illetékes ítélőtábla előtt érvényesítheti. A kir. ítélőtábla a panaszok elintézésére azért alkalmas, mert az eldöntendő vita anyagát már a földmivelésügyi miniszter összegyűjtötte és határozatot is hozott. Olyan eset azonban, mikor a földmivelésügyi miniszter a kártérítés kérdésében nem határoz, és az ítélőtábla minden prius nélkül kénytelen határozni első és végső fokon kártérítési kérdésben, nem illik a javaslat által meghatározott rendszerbe. A tábla közreműködése ebben az esetben úgy lenne megfelelő, ha a kártérítés kérdésében elsőfokon a földmivelésügyi miniszter határozna és: a határozat ellen az érdekelt félnek a törvény panaszjogot biztosítana. Ha azonban a földmivelésügyi miniszter elsőfokon nem határoz, úgy a megoldás helyes módja az, hogy az érdekelt fél a törvény rendes útján követelhesse kára megtérítését. Szükségesnek tartanám azonban ama károk meghatározását is, melyek felmerülése esetén a fél kártérítési követelésére jogosult. Nézetem szerint ilyen károk közé nem számítható az olyan kár, mely abból keletkezett, hogy pl. a birtokba vezetés időpontjának meghatározása után jelentkező vevő e miatt nem vásárolta meg az ingatlant. Kártérítési igényre jogosító károknak csak az olyanok tekinthetők, melyek abból keletkeztek, hogy a birtokbavezetés határnapjának kitézése miatt az átengedésre kötelezett az ingatlant meg nem művelhette.

Viszont a kincstár visszavásárlási jogának érvényesítése esetén az örökösök a visszavásárlási árat megállapító földmivelésügyi miniszteri határozat vételétől számított 15 nap alatt az ingatlan fekvése szerint illetékes ítélőtábla előtt érvényesíthetik igényüket. Ebben az esetben már előző földmivelésügyi miniszteri határozat hozatván, az érdekelt felet panaszjog kellene hogy megillessen. A tervezet jelenlegi szövege mellett a kir. ítélőtáblánál keresettel megindítandó per fog keletkezni, mely a mai jogrendszerrel erősen ellütő és a gyakorlatban az anyag természete folytán nehezen keresztülvihető rendelkezés lenne. A panasszal érvényesített jogok tekintetében pedig kimondandó, hogy a kir. ítélőtábla előtti eljárás tárgya a földmivelésügyi miniszter előtt érvényesített jog határán túl nem terjedhet.

A birtokszerzők birtokbavezetése csak akkor történhetik meg, ha a birtokszerző a vételár meghatározott részét készpénzben lefizette. A hátralékos kártalanítási összeg erejéig a tulajdonjog bekebelezésével egyidejűleg a kincstár szerez jelzálogjogot az ingatlanra. Minthogy e hátralékot a birtokszerzőnek kell 25 év alatt az átengedésre kötelezett, illetve ennek jelzálogos hitelezői javára törleszteni, a kincstár mintegy telekkönyvileg biztosított szavatós lép a hitelezőkkel jogviszonyba.

A hátralék törlesztő részleteit a kamatokat magában foglaló évi részletekben kell kiegyenlíteni, ami kétségtelenül a birtokszerző kötelessége. Nem teljesítés esetén azonban ez a kötelesség nyilván a kincstárra hárul; egyrészt mert az évi részletekben való törlesztést a törvény parancsolóan írja elő, másrészt pedig mert a kincstár a fedezetet magának foglalván le, a hivataltól törölt jelzálogos hitelezők sem a birtokszerzővel mint telekkönyvi tulajdonossal jogviszonyban nincsenek, hanem pedig az ingatlanra dologi jogot nem szereztek és nem szerezhetnek, mivel az ilyen birtokot 32 éven belül csak a földművelésügyi miniszter engedélyével lehet megterhelni és nyilvánvalóan nem a kártalanítási összeg hátralékával, mert ezzel az ingatlan a kincstár javára már meg van terhelve.

Tekintettel arra, hogy előfordulhat, hogy egy-egy átengedésre kijelölt ingatlant 50—100 birtokszerző részére is feldarabolhatnak, kérdés, hogy képes lesz-e az igazgatás a befizetéseket és az elmulasztott befizetéseket nyilvántartani és az elmulasztott befizetések helyett a megfelelő törlesztési részletet a hitelezőnek kiutalni oly módon, hogy a törlesztések folytonossága ne akadjon meg. Kérdés, mi módon érvényesítheti az átengedésre kötelezett vagy a hitelező az esetleg tömegesen be nem fizetett törlesztő részleteket a kincstár vagy a birtokszerző ellen, mert elképzelhető olyan eset, hogy a viszontkötelezett hitelező a törlesztés elmaradása miatt saját kötelezettségeinek nem tud eleget tenni. De nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt sem, hogy e rendszer mellett minden kimozdítás nagy igazgatási munkatöbbletet jelent. E megfontolások után felmerül az a gondolat, hogy nem lenne-e célszerűbb az átengedésre kötelezett és a hitelezők e követelését kötvényekkel vagy más, a követelést érzékeltető papirokkal kielégíteni.

Célszerű az az intézkedés is, hogy a kártalanítási összeget, illetve a hátralékos kártalanítási összeg törlesztő részleteit az árverési vételár felosztásának szabályai szerint kell a hitelezők között felosztani és hogy a kielégítési sorrendet a bíróság állapítja meg, nyilvánvalóan a fennálló szabályok szerint. De nincs intézkedés arra az esetre, ha valamely igénybe nem vett ingatlanról valamely igénybe vett ingatlanra átnyúló egyetemleges jelzálogjog az igénybe vett jószágtesten levő és a más ingatlant nem terhelő zálogjog elől a fedezetet elnyeli, vagy ha az előző

nagy összegű jelzálogkövetelés következő törpekövetelés elől a készpénzben fizetendő kártaalnitási összegrészt felemészti. Ezek és az ezekhez hasonló lehetőségek is arra utalnak, hogy e követeléseket mozgékonyabb formával kell felruházni. E mellett szól az is, hogy ezek a papírok a telepítési alap javára esetleg olcsóbban is visszaszerezhetők.

Dr. P. T.

JOGALKOTÁS.

A 300/1936. M. E. számú rendeletnek az értékpapírbehozatal eltiltása és az értékpapírok szelvényeinek beváltására vonatkozó rendelkezései.

1. §. ⁽¹⁾ Az 1936. évi január hó 22. napjától kezdve tilos Magyarország területére behozni akár belföldi, akár külföldi kibocsátású:

részvényt, záloglevelet, államadóssági vagy más kötvényt, pénztárjegyet, kincstári váltót, vagy kincstári jegyet.

⁽²⁾ A tilalom kiterjed az említett értékpapírok szelvényeinek és szelvényutalványainak behozatalára is, de nem vonatkozik a behozatal idejében már lejárt osztalék- és kamatszelvényekre.

⁽³⁾ A Magyar Nemzeti Bank a jelen §-ban foglalt tilalom alól felmentést adhat.

A Budapesti Közlöny a rendeletet 300/1926. M. E. számúnak jelzi, az évszám nyilvánvalóan sajtóhiba folytán téves.

Az 1970/1935. M. E. számú rendelet megtiltotta, illetve a Magyar Nemzeti Bank engedélyéhez kötötte belföldi vagy külföldi kibocsátású értékpapíroknak külfölditől való megvételét vagy külföldinek való eladását, úgyszintén külföldivel értékpapír tárgyában bárminemű más ügylet kötését vagy ilyen ügylet kötésére külfölditől megbízásvállalását vagy külföldinek ilyen megbízásadását.

Az új rendelet még tovább megy, mert egyrészt az értékpapírok behozatalát is megtiltja, másrészt pedig a behozatal nem a Magyar Nemzeti Bank engedélyétől függ, hanem csak abban az esetben válik lehetővé, ha a Bank a rendeletben foglalt tilalom alól felmentést ad. A Magyar Nemzeti Banknak az a joga, hogy a tilalom alól felmentést adhat, látszólag és végeredményben azonosnak látszik, a Banknak például az 1970/1935. M. E. számú rendelet adta azzal a jogával, hogy a külföldivel való tilos értékpapírügyletet engedélyezheti. Tényleg azonban a tilalom alól felmentés adása generális szabállyal szembehelyezkedő kivételt állapít meg, míg valamely cselekmény engedélyhez való kötöttsége csupán általános korlátozást jelent. Ehhez képest az 1970/1935. vagy 4500/1931. M. E. számú rendeletekben foglalt „tilalmak” lényegileg csupán korlátozások, míg az új rendeletben valóságos tilalom foglaltatik. E megkülönböztetésnek gyakorlati jelen-